

ELS SET GOIGS TERRENALS DE LA VERGE MARIA DE LA CATEDRAL DE GIRONA¹

PEP VILA

Troblem copiats en el foli 1v del manuscrit factici núm. 91 de la Biblioteca de l'Arxiu Capítular de Girona² uns goigs en bell catalanesc del segle XIV, que s'afegeixen a la llarga llista de composicions marianes de caire laudatori que narren els moments més assenyalats de la vida de la Verge Maria, derivades de l'himne llatí *Gaude, virgo mater Christi*. En la literatura religiosa de l'època medieval trobem abundants mostres d'aquest gènere dels goigs

¹ Darrerament s'han publicat d'altres estudis i edicions de goigs. Vegeu, entre d'altres, els treballs de S. Asperti, "Un goig trecentesco inedito", *Romanica Vulgaria Quaderni. Studi Catalani e Provenzali* 12, 1990, pàgs. 67-78. Gemma Avenoza, "Un goig inèdit de finals del segle XV o o inicis del s. XVI: *Verge, Beneit Fo*" dins *Revista de Literatura Medieval V*, 1993, pàgs. 37-46. Dominique de Courcelles, *L'écriture de la pensée de la mort en Catalogne*, París. École de Chartes, Droz-Champion, Ginebra-París, 1992. Antoni Comas, en el seu llibre *Cançoners Català. Poesia popular i tradicional* (Barcelona, Destino, 1971), va publicar bella una col·lecció de goigs marians sense indicar-ne la procedència. També són molt interessants les composicions recollides per Josep Romeu en el seu *Corpus d'antiga poesia popular*, Barcelona, Barcino, 2000.

² El ms. núm. 91 de l'Arxiu Capítular, del tombant dels segles XIV-XV, té 119 folis, amb unes mides de 210x140 mm. Per a la seva descripció, vegeu el treball de A. Cordoliani, "Manuscrits de comput ecclésiastique", *Hispania Sacra*, vol. IV, núm. 8, 1951, pàg. 369. DD. AA, "Das Manuskript Girona 91 und sein Contrapunctus-Traktat", *Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Bullefi*, II, Barcelona, 1988, pàgs. 27-54. L'esmentada obra conté, en llatí i en català, els cants religiosos següents:

Fol 1v: Humil verge/ plena de gran dolsor...

Fols. 89v-90r: "Planctus amarus beatissime et gloriosissime Marie virginis": Omnes qui ihesum amatis / et flere desidetaris...

Fols. 92r-93r: "Verba compositoris": Jn illa amara / dum stabat crucis in ara / ihesus dei filius

Fol. 116v: "Aue virgo virginum / aue salus hominum..."

de la Mare de Déu, escrits en llatí, provençal i català.³ El trobador Guiu Folquet, més tard papa Climent IV (1265-1268), havia compost *Los VII gautz de Nostra Dona*, en noves rimades, que van tenir un gran èxit. Amadeu Pagès creu que els goigs catalans van sorgir d'una paràfrasi llatina d'aquells que Folquet mateix va compondre.⁴

En el cas de la composició que avui ens ocupa, després d'un respost o entrada inicial de tres versos i una tornada final de quatre, podem llegir la relació dels seus goigs terrenals,⁵ que fan referència a diversos passatges de la seva vida: I) Anunciació; II) Naixement de Jesús; III) Adoració del nen; IV) Resurrecció; V) Assumpció; VI) Davallament de l'Esperit Sant entre el cor dels apòstols; VII) Assumpció de Maria. Aquests passatges de la vida de la Verge, presentats amb un motlle sempre idèntic, poden variar d'una obra a l'altra en el text alterat o per l'afegit d'altres cobles que recorden la presentació de Jesús al temple, Jesús discutint amb els savis doctors, etc. Aquesta composició mostra una vegada més la popularitat del culte marià a Catalunya. Recordem la primerenca *Ballada dels goyts de nostre Dona*, dins els "Cants en vulgar del *Llibre Vermell de Montserrat*". Com que la Catedral de Girona és dedicada a l'advocació santa Maria, no fóra estrany que aquest himne s'hagués cantat i divulgat en les festivitats celebrades a la Seu, al costat d'altres lletanies, himnes i salms llaudatoris, com a part integrant de les cerimònies litúrgiques. Sovint trobem en els missals i les consuetes advertències sobre misses votives dedicades als *septem gaudiorum Beate Marie*, com les que es van cantar en el naixement del rei en Jaume, segons recull Ramon Muntaner a la seva *Crònica*. Ramon Llull inclou en la primera part, catequisticoreligiosa, de la *Doctrina Pueril*, una de les primeres obres pedagògiques en llengua vulgar, la coneixença entre els infants dels "VII goigs de Nostra Dona Santa Maria". Per un inventari de 1470 de la Catedral de Girona sabem que hi havien dos draps de ras "ab los set guayts [goigs] de la Verge Maria". En un altre con-

³ A. Serra i Baldó, "Els 'Goigs de la Verge Maria' en l'antiga poesia catalana, *Estudis Universitaris Catalans*, XXII, 1936, 367-386.

⁴ "La 'Dansa' provençale et les 'goigs' en Catalogne" dins *Miscel·lània en homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, Barcelona, 1936, vol I, pàg. 217.

⁵ La devoció a Catalunya dels goigs 'terrenals', amb la relació de les composicions conservades, es pot llegir a l'article d'Alfons Serra i Baldó, *op. cit.*, pàgs. 369 i ss.

tracte, aquest de 1561, per a la fabricació de tapissos per al cor de la Catedral de Girona, encomanat al mestre Joan Farrer, tapisser, aquest artesà s'obliga a fer set tapissos amb els assumptes dels set goigs.⁶ Aquests inventaris mostren com la devoció a la Verge abraça la litúrgia, l'art, la pietat. Cistercencs, predicadors dominicans, sant Francesc d'Assís i els seus seguidors afavoreixen aquest culte.

La permanència del gènere goig i de les llaors marianes com a himnes populars s'estén fins als nostres dies. Cal dir, però, que la glossa dels atributs de Maria durant la seva vida mortal ha donat pas a les advocacions locals, miracles obrats, etc.

Pe'l que fa a la mètrica i la versificació, aquesta obreta té 35 versos, distribuïts, regularment, en 8 estrofes. Un respon inicial de tres versos amb esquema 8A 10B 10B i 8 cobles de quatre versos decasíl·labs apariats: 10AABB.

Text

I

Humil Verge de gran dolzor,
preyar-vos⁷ vull, tot humilment, si-us plats,
que dignament vostres ·vjj· goigs ojats.

II

Lo primer goig que Vós, Verge, agués
fo quant l'àngel Gabriel, missatger, 5
a Vós vengué de part del Creador;
dix: "Concebrets Jhesu-Christ salvador".

⁶ Enric Claudi Girbal, "Tapicerías de la Catedral", *Revista de Gerona*, 1888, vol. XII, pàgs. 1 i ss.

⁷ *preyar-vos*: 'pregar-vos'.

III

Lo segon goig fo lo jorn de Nadal,
 quant Jhesús nasch del ventre virginal
 e Vós, Verge, agués perfecció 10
 que infantàs sense corrupció.

IV

Lo terç goig fo, Verge, a Vós plasent,
 quant los tres reys vengueren d'Orient.
 Adoraren Jhesús a jonollons,⁸
 donants mirra, aur⁹ e ensens en dons. 15

V

Lo quart goig fo, Verge molt excel·lent,
 après gran dol agués gran pagament
 quant vostre Fill resucità de mort
 e-us aparesch per donar-vos confort.

VI

Lo cinquè fo molt alt e virtuos,
 quant Jhesu-Christ, ab son cors¹⁰ gloriós,
 que de Vós pres, pujà per sos poders
 alt en los cels per col·locar los fels. 20

VII

Lo sisè fo, Verge, de gran conort,
 quant vostre Fill tramès lo seu confort, 25
 l'Espirit Sant, per vos il·luminar
 e per tots seus àpostols confirmar.

⁸ *jonollons*: variant dialectal de 'genollons'.

⁹ *aur*: occitanisme o cultisme, 'or'.

¹⁰ *cors*: enteneu 'cos'.

VIII

Lo setè goig fo complit¹¹ de tots béns,
tots los altres foren ab est ensemps,
quant vostre cors, ab molt gran claradat, 30
fo alt als cels ab Jhesús col·locat.

IX

Per què·n¹² vos prech, regina emperial,
vullats preyar lo Rey celestial
qu·en paradís puxam tuyt¹³ habitar
e Ell e Vós en per¹⁴ tots temps loar. 35

¹¹ *complit*: 'proveït abundantment'.

¹² *per què·n*: la lectura que faria sentit és 'per què·u', és a dir, 'per la qual cosa jo [eu] (us prego)', però en el manuscrit hi ha clarament una nasal.

¹³ *tuyt*: 'tots'.

¹⁴ Sobta la presència de les dues preposicions juntes. Esperaríem: "e Ell e Vós *e* per tots temps loar".

Septez gaudia in honore beate marie virginis

Urgo tēpluz trinitatis: decus sūme bonitatis ⁊ misericordie que tue humilitatis: dulcorem suauitatis vidit ⁊ fragantie.

De te nasci nunciatur: cū per āgelum mandatur: Tibi salus gratie.

Modum queris demonstratur: dū cōcedis incarnat: cōfestim rex glie.

Per hoc gaudiu precamur: q̄ hūc reges mereamur habere propitiū.

Et ab eō p̄tegatur protecti recipia

Els «Septem gaudia in honorem beate Marie virginis» d'un missal mallorquí de 1506.

Missa oium gaudioꝝ btē marie virginis offm̄.

Gloriosa v̄go singularis: dū leti recolimus: te verbis tunc credidisse angeli gabrielis ⁊ intactā cōcepisse deus atq; hoies: quez natū in betheleē adorauerunt reges.

Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dī.

V. Gloria patri. **O**ratio.

Oeus qui vnigeniti tui matre gloriofissimā ineffabilibus vtutib⁹ donisq; p̄cipuis ceteris abūdanti⁹ decorasti. Int̄ q̄ septē gaudia maxima tribuisti: cede nobis eiusdē genitricis meritis ⁊ it̄cessiōe: vt qđ a te eadē gau

Missa de tots els goigs de la benaventurada Verge Maria, que trobem en el foli CCXLV v. del missal mallorquí del 1506.